

Bralni portfolio za bralno značko

Reading Portfolio for the Reading Badge

Kristina Maraž

Ključne besede:

šolska knjižnica, bralna značka, bralni portfolio, motivacija za branje, priznanja

Izvleček

Bralni portfolio je oblika bralnega dnevnika, ki je namenjen preglednosti nad prebranim gradivom skozi vsa leta učenčevega šolanja, omogoča sledljivost vsebin in napredka ter dodatno motivacijo za branje. Prednosti, ki jih prinaša, so: sprotno beleženje in zanesljivost podatkov, spodbuda in dodatna motivacija za branje, razvijanje bralne pismenosti in prostorske orientacije v tabeli, kazalniki učenčevih interesov, pomoč pri usmerjanju in izbiri poklica, razumevanje pomembnosti navajanja literature, spoznavanje avtorskih pravic, kritično branje in samoevalvacija o bralnem razvoju. Manj želeni učinki so pomisleki o dodatnem delu, težave s sprotnim beleženjem, vprašanja glede hranjenja in vsebinskega obnavljanja ob prehodu v novo šolsko leto, skrb glede doslednosti in natančnosti pri beleženju sprememb, strah pred slabim obstojem dokumenta v obliki klasičnega papirja, ki se ga ne-štetokrat uporabi. Portfolio in sprotne podelitve priznanj sta za učence potrditev lastnega napredka in motivacija za nadaljnje branje. Tako prednosti kot manj želeni učinki so lahko dodaten izziv in dokaz, da je bralni portfolio »živ« dokument, ki raste z nami.

Abstract

A reading portfolio is a type of reading diary that provides an overview of what the learner has read throughout the years of schooling. It enables us to trace the contents and progress, and provides additional motivation for reading. The advantages it brings are: ongoing recording and reliability of data; encouragement and additional motivation for reading; developing reading literacy and spatial orientation in a table; indicators of the learner's interests; help with career guidance and choice; understanding the importance of citing references; learning about copyrights; critical reading and self-evaluation of one's reading development. The less desirable effects are: having second thoughts about doing additional work; problems with the ongoing data recording; questions about storing portfolios and updating their contents at the transition to a new school year; concern over consistency and accuracy when recording changes; the fear of not being able to preserve the document in its classic paper form, which is reused countless times. The portfolio and the ongoing conferral of recognition awards validate the learners' progress and give them motivation for further reading. Its advantages and its less desirable effects can be an additional challenge and proof that the reading portfolio is a "living" document which grows with us.

UDK 028.5:37.015.31

Keywords:

school library, reading badge, reading portfolio, motivation for reading, recognition awards

BRALNI PORTFOLIO IN NJEGOV NAMEN

Bralni portfolio ali nam bližji izraz – bralni list je oblika bralnega dnevnika, ki mlade bralce spremlja skozi vsa leta šolanja. Vsak učenec ga prejme ob vstopu v 1. razred in naš cilj je, da ga ob zaključku 9. razreda s ponosom odnese s seboj v svet.

Zasnova bralnega lista, kot sem si ga zamislila v šolskem letu 2015/2016, je temeljila predvsem na potrebi po zanesljivem podatku o dejansko opravljenih pogovorih o knjigah, ki so jih učenci opravili in mentorice potrdile s svojim podpisom. Iskala sem preprosto in učinkovito obliko zapisa, ki bi nudila večjo preglednost nad prebranim gradivom vsakega posameznika skozi leta in bi bila hkrati dodatna motivacija za branje tudi za učence, ki prostovoljno raje ne posegajo po knjigah. Izkazalo se je, da bralni list deluje podobno kot album za sličice – vsaka prebrana knjiga pomeni novo motivacijo in nov korak k uspehu.

ŽELJE PO USPEHU

Kot učenka sem za opravljeno bralno značko vsako leto prejela »značko«, v naslednji generaciji so značke zamenjale nalepke, danes učencem ob opravljeni bralni znački podelimo priznanje. Po devetih letih zvestega branja se učenec uvrsti med zlate bralce, ki so deležni še prav posebne nagrade. Prav v tem delu mentorstva in koordiniranja se včasih neugodno zatakne ...

Ob koncu šolanja si marsikateri učenec zaželi vsaj enega pomembnega priznanja, ob katerem se na valeti počuti pomembnega, enakovrednega, samozavestnega ... a kaj, ko je v najstniških letih preveč pomembnih dejavnosti in zmanjka časa za »branje za bralno značko«. Priznanja iz prvih obdobij šolanja nekateri starši skrbno hranijo, drugi ne. Sodelavka knjižničarka že vrsto let beleži opravljene in neopravljene bralne dosežke v Excelovo tabelo, kar je na šoli s skoraj tisoč učenci velik zalogaj (upoštevajoč mnoge spremembe, delitve oddelkov, prešolanja, učence tujce itd.), a kljub skrbnemu beleženju gre vendarle za prepis podatkov z zamikom.

Tako se soočimo tudi s solzami, ker je včasih učenec trdno prepričan, da je prav vsa leta uspešno opravil vse predvidene pogovore o knjigah, Excelova tabela pa vsebuje podatke, ki se ne ujemajo z želenimi, preverjanje pri učiteljicah mentoricah ni vedno možno, ker se ti menjujejo, včasih odidejo zaradi upokojitve ali so preprosto zamenjali zavod in kot koordinator nimaš kje preveriti in ne veš več, kaj drži.

Zavedajoč se, da je temeljni cilj bralne značke spodbujanje branja in vseživljenjske bralne motivacije, si vsi knjižničarji želimo čim več zlatih bralcev ... seveda ob pošteno opravljenih nalogah.

ISKANJE PRIMERNE REŠITVE IN OBLIKOVANJE PORTFOLIA

Tako je nastala ideja o bralnem listu, ki bo na enem mestu hranil vse potrebne in verodostojne podatke. Bralni list med šolskim letom hrani razredničarka ali mentorica bralne značke, ob branju in pogovorih o branju vanj zabeleži potrebne podatke in ga ob koncu šolskega leta preda v knjižnico. Naslov, avtorje in druge podatke o knjigi lahko v bralni list vpišejo tudi učenci sami. Sprotno beleženje omogoča večjo motivacijo in hkrati manj negotovosti glede upravičenosti naziva zlati bralec ob koncu šolanja.

Ob zaključku vsake bralne sezone, ob neprecenljivi pomoči kolegice knjižničarke in druge strokovne delavke 1. razreda, preverimo, ali so vneseni vsi podatki, ali je zapisano celotno ime in ali je dodan podpis mentorice, preverimo tudi morebitne nejasnosti, podatke o uspehih učencev pa vnesemo v elektronski dokument.

Slika 1: Bralni list

Slika 2: Naslovnica kot vabilo v svet branja

Bralni list med šolskim letom hrani razredničarka ali mentorica bralne značke, ob branju in pogovorih o branju vanj zabeleži potrebne podatke in ga ob koncu šolskega leta preda v knjižnico.

Sprotno beleženje omogoča večjo motivacijo in hkrati manj negotovosti glede upravičenosti naziva zlati bralec ob koncu šolanja.

**Mentor z lastnim
zgledom, s
predanostjo branju
in z zanimanjem za
poslušanje mladih o
njihovih doživljanjih,
mnenjih in idejah
ob prebranem v
mladem bralcu
močno podkrepi
željo po »še«.**

Pred začetkom novega šolskega leta v mapo z bralnimi listi dodamo seznam učencev novega oddelka, vključno s spremembami (ponavljanje, vpisi, izpisi) in bralne liste predamo novi mentorici.

Od začetne ideje do današnje oblike je bralni portfolio doživel veliko sprememb v vsebini, obliki, barvi, kakovosti papirja. V šolskem letu 2017/2018 smo s timskim delom (knjižničarki, mentorice, likovna pedagoginja) navaden bralni list preoblikovali v devetletni portfolio, ga natisnili na bel pisarniški papir formata A3, prepognili smo ga na polovico in tako dobili prostor za naslovnico in tri strani za tri vzgojno-izobraževalna obdobja (VIO). Za naslovnico – čudovito vabilo v svet branja – smo izbrali avtorsko delo naše likovne pedagoginje. Na naslovnici sta naziv šole in prostor za ime in priimek učenca.

Bralna vsebina je razdeljena v preglednice po VIO, ki vsebujejo več vrstic ter stolpce s podatki o avtorjih in naslovih knjig, podpis mentorice ter opombe. Pod opombe lahko mentor vpiše datum pogovora o knjigi ali/in posebnosti (npr. »Učenec tujec, pripovedoval v maternem jeziku.« ali »Dodatna knjiga.« ipd.). Zaključna vrstica je namenjena sklepni potrditvi, torej opravil – DA ali NE. Razdelek posameznega razreda je širok ok. 5 cm, kar se lepo izide za posamezno VIO. Izdelek je pregleden in ličen, izpolnjen pa v ponos vsakega učenca.

Proces oblikovanja bralnega lista v bralni portfolio traja že nekaj let in vsako leto ga dodelamo, spremenimo, izboljšamo. Ima svoje dobre in manj dobre »stranske učinke«, tako pri učencih kot pri mentorih. Verjamem, da je uporaben pripomoček za učitelje in z užitkom ali trdim delom pridobljeno ter spoštovanja vredno priznanje za učence.

MOTIVACIJA ZA BRANJE IN STRANSKI UČINKI

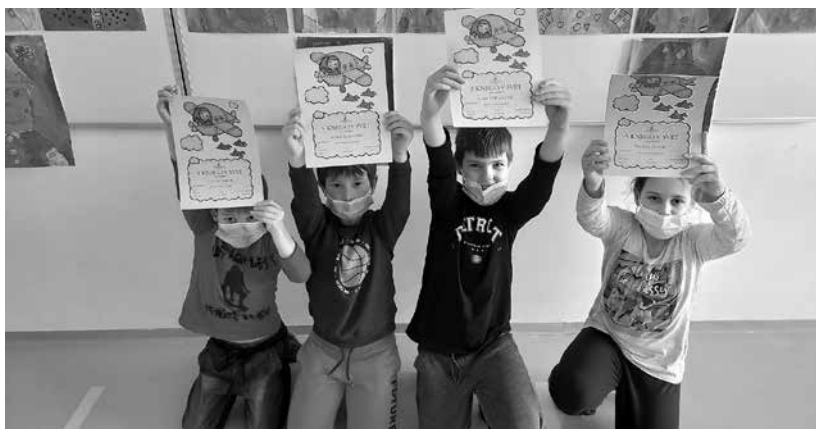
Sledljivost bralnih vsebin, razvidna iz bralnega lista, lahko v veliki meri pripomore k ustvarjalnemu, sproščenemu in zanimivemu pogovoru o prebranem ter o nadaljnjem izboru in motivaciji za branje tudi po opravljeni bralni znački. Mentor z lastnim zgledom, s predanostjo branju in z zanimanjem za poslušanje mladih

o njihovih doživljanjih, mnenjih in idejah ob prebranem v mladem bralcu močno podkrepi željo po »še«. »Prav pričakovanje zanimivega pogovora o lastnem branju in mnenjih, še zlasti, ko je imel pozitivne izkušnje z bralno značko, lahko učenca dodatno motivira za branje in razmislek o izbranem besedilu, saj se bo s svojim razumevanjem lahko izkazal ali pa ga bo preverjal (Grosman, 2006).

Čeprav se je ideja o bralnem portfolio pojavila predvsem iz potrebe po sprotne pregledu nad prebranimi vsebinami in opravljenimi nalogami, se je z leti izkazalo, da prinaša še veliko drugih prednosti:

Bralni list je dokument o učenčevem sprotne delu in napredku.

- Rubrike v preglednici lahko izpolnjujejo mentorji ali učenci sami.
- Ko učenci sami izpolnjujejo rubrike v preglednici, je to za prvošolca morda velik izziv in hkrati velik uspeh, za četrtošolca informacija o bralni pismenosti, pravilni orientaciji ter pomenu posameznih podatkov o gradivu, za devetošolca pa razumevanje pomembnosti pravilnega navajanja literature ter spoznavanje avtorskih pravic.
- Izbor gradiva skozi leta kaže učenčev interes za posamezno področje, kar je lahko v pomoč tudi pri izbiri srednje šole in poklica.
- Učenci sproti občudujejo svoj napredek in so zato bolj motivirani za branje.
- Ob pogledu na vsebino prebranega gradiva v preteklih letih učenci razvijajo kritično mišljenje.
- Učenci ob zaključku šolanja poleg spominkega priznanja prejmejo bralni list, ki jih je spremljal devet let in v katerem so zajeti spomini od vstopa v šolo.
- Bralni list mentorjem bralne značke omogoča sprotne beleženje in preglednost nad vsebinami, ki jih je učenec prebral v preteklih letih (v izogib ponavljanju istih naslovov).
- V primeru izgube podatkov v Excelu ali v primeru nepravilno izpolnjenega podatka v e-obliki lahko knjižničar vedno znova preveri pravilnost podatkov v bralnem listu.
- Ob koncu šolanja je podatek o izpolnjevanju pogoja za zlatega bralca jasen in nedvoumen.

Slika 3: Ponosni bralci 3. razreda

Eden od pomembnih dejavnikov, ki motivacijo dvignejo tudi pri manj spretnih bralcih, je takojšnja potrditev uspeha.

- Knjižničarka ima pravočasno vse potrebne podatke, ki jih maja in junija potrebuje za poročilo.

Ob uvedbi bralnega lista smo naleteli tudi na veliko negativnih stranskih učinkov, ki pa smo jih sproti reševali in odpravljali ter s pozitivnim odnosom uspešno premagovali:

- Nekaterim mentoricam bralni list predstavlja dodatno delo.
- Manj dosledne mentorice imajo težave s sprotim beleženjem.
- K estetiki nagnjene mentorice najraje same vpišejo vse podatke, ker je tako bolj »lično«.
- Knjižničarka ima veliko dela z urejanjem in pripravo bralnih listov za vsako naslednje leto.
- Bralni list zahteva tehnično natančnost in ne omogoča veliko prostora za opombe.
- Klasični papirni dokument, ki se ga v desetih letih nešteto krat obdeluje, se hitro zmečka ali poškoduje.

Veliko je dejavnikov, ki v dobi odraščanja vplivajo na posameznikovo zanimanje za branje,

ki v določeni starosti celo drastično upade. Eden od pomembnih dejavnikov, ki motivacijo dvignejo tudi pri manj spretnih bralcih, je takojšnja potrditev uspeha, truda, zmage. Atlet prejme zaslužen medaljo takoj po tekmi, prav tako rokometna ekipa svoj pokal. Zakaj ga torej ne bi takoj prejel uspešen bralec?

Po navadi smo priznanja za bralno značko, tako kot večino preostalih priznanj, učencem podelili ob koncu šolskega leta. Ta način je najverjetneje najbolj zanesljiv in najbolj sistematičen, predvsem z vidika dela mentorjev. A kot pravi pregovor: »Kdor hitro da, dvakrat da.«

Ob nenehnem iskanju novih spodbud smo se letos odločili za sprotno podeljevanje priznanj. Z mentoricami smo dogovorjeni, da opravljeno letno bralno značko za vsakega posameznika še isti dan sporočijo v šolsko knjižnico, kjer v najkrajšem možnem času natisnemo priznanje ter ga častno podelimo v oddelku. Novost sem v začetku šolskega leta učencem predstavila po oddelkih in videti je bilo, da so se mnogim zaiskrile oči že ob misli, da bi sredi šolskega leta prejeli priznanje. Že konec septembra smo tako zabeležili 8 uspešnih bralcev – sedem deklet in enega fanta, ki so ponosno prejeli svoja priznanja, in s soglasjem smo jih izpostavili tudi na šolski spletni strani, na šolski tabli odličnosti.

Šolsko leto 2021/2022 je že sedmo, odkar smo mentoricam ponudili prvo obliko bralnega lista, in ne glede na vse ovire danes lahko rečem, da se odlično obnese, saj je bralni portfolio »živ« dokument, ki raste z nami. Veselim se prve generacije učencev, ki bodo ob koncu šolanja poleg spominskega priznanja in knjige prejeli tudi svoj bralni portfolio. ●

Vir

Grosman, M. (2006). *Razsežnosti branja: za boljšo bralno pismenost*. Ljubljana: Karantanija.

KRISTINA MARAŽ, prof. razrednega pouka, zaposlena na Osnovni šoli Koper
Naslov: Osnovna šola Koper, Cesta Zore Perello - Godina 1, 6000 Koper
E-naslov: kristina.maraz@guest.arnes.si